

Programrapport

Programmets namn:

Masterprogram i biblioteks- och informationsvetenskap, distansutbildning

Ladokkod: BMBD118h

Antal högskolepoäng: 120

Årskull: antagna HT 2018

Programansvarig Mikael Gunnarsson

Kommentarer kring svarsfrekvens i studentvärderingen, samt övriga underlag

Studenternas synpunkter på programmet har inhämtats via en *programvärderingsenkät* vid terminsslut våren 2020.

Det finns inget enkelt och samtidigt pålitligt sätt att framställa en förteckning av alla studenter som antagits till utbildningen höstterminen 2018 på, varför en enkät inte har kunnat riktas till alla (och endast) de studenter i aktuell grupp som den här utvärderingen avser. Samtidigt är det ett flertal av dessa studenter som inte påbörjat sista terminen än, kanske inte ens sista året, varför programansvarig därmed bedömer att sådana svar också skulle ge en skevhet i svaren och surveyen en mycket låg svarsfrekvens.

Enkäten har därför distribuerats till alla studenter som antagits till utbildningens sista kurs våren 2020, som uppskattningsvis innefattar 18 studenter som antogs hösten 2018, men totalt 49 studenter. 8 av dessa 18 studenter har besvarat enkäten, 13 totalt. Det ger ett bortfall på ca 56 % av den egentliga målgruppen för enkäten. Programansvarig bedömer att tillskottet av 5 svarande som egentligen hör till tidigare studentkullar ändå bidrar med värdefull input, varför deras svar ingår i un-

derlaget.

I jämförelse med *kursvärderingar* som tidigare gjorts med samma grupp studenter (och som tillika ingår i i analysens underlag) har vi ändå en betydligt bättre svarsfrekvens för programvärderingen. Analysen av enkäten kommer dock av tidsskäl att göras för alla 13 enkätsvar, vilket gör att den ändå får ses med försiktighet i tolkningar.

Ett betydande arbete har lagts ned på att från Ladok ta fram tillförlitlig *statistik för genomströmning och prestation* i fråga om aktuell studentgrupp, ställt i relation till andra studentkullar.

Analys av:

Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet

Kursrapporter finns för alla kurser för gruppen förutom för det avslutande examensarbetet — den har inte ännu hunnit tas fram. En del av dem är dock ofullständiga (och består t ex endast av en utskrift av studenternas kursvärderingsenkät) och en del utgör rapporter från kurser där andra grupper också varit deltagande.

En del av dessa kursrapporter har funnits publicerade på programtorget för studenterna att ta del av, men sedan kommunikationsavdelningen migrerade högskolans webb från en CMS-version till en annan så finns där i skrivande stund inte längre några alls.

Genomgående har vi ett stort svarsbortfall för kursvärderingsenkäterna, vilket också gör dem otillförlitliga som underlag för vad majoriteten av studenterna anser. Som framgår ovan, i kommentarerna till utvärderingsunderlagen, ett större bortfall än för den delmängd av studenterna som genomfört sina studier med avsedd studietakt.

Ett tillfälle till muntlig kursvärdering av de första två kurserna erbjöds vid träffen i november 2018 och finns inkluderat i dessa kursrapporter. Dessutom stämmer flera kursansvariga av med studenterna under pågående kurs i mer informell form. Studenterna uppmanas att kontakta kurs- eller programansvarig eller studierektor med synpunkter. En kortare muntlig programvärdering initierades i samband med

utbildningens slut, innan betyg på examensarbetet meddelats, men härvid deltog endast 7 studenter. Dessa 7 studenter uttryckte vid det tillfället ingen oväntad kritik. Programansvarig(a) upplever muntliga kursvärderingar under utbildningens gång som värdefulla, men svåra att arrangera med tanke på distributionsformen och att studenterna under andra terminen läser olika kurser.

Träffarna i Borås utgör möjligheter för studenterna att träffa både varandra och lärarna i kurserna och leder på så vis till ökad delaktighet i utbildningen. Det framkommer också genomgående i kursrapporter att träffarna uppfattas som givande.

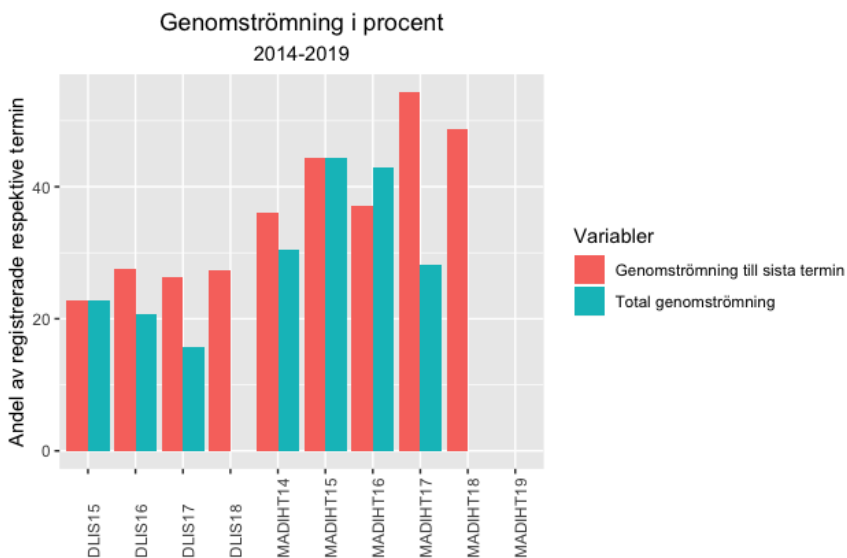
Studenterna har rätt att ha studentrepresentanter i sektionens ”programråd” och masterstudenter från den här kursomgången har inbjudits att delta, men ingen student har tagit erbjudandet. Det kan förstås bero på att de allra flesta inte bor i Borås och att därmed ett deltagande också fordrar tidsödande resor.

Studenternas presentation, genomströmningstendenser

Under den här rubriken förväntas förstås en uppgift om hur stor andel av den studentgrupp som påbörjade utbildningen hösten 2018 som har avslutat utbildningen med alla kurser godkända och klara. I skrivande stund gäller det endast för två studenter. Mot bakgrund av att höstterminen inleds med en serie seminarier till vilka ett större antal studenter av de som påbörjade arbetet under vårterminen av tradition brukar lämna in, så blir juni en missvisande avstämningsspunkt. Uppsatserna ska vara inlämnade för granskning senast tre veckor innan terminsslut, vilket gör att det i princip blir svårt att hinna med. Under våren 2020 har vi också sett en situation med en pandemi som i flera fall försvårat möjligheterna till empiriska studier.

Programansvarig menar att en mer meningsfull avstämningsspunkt för genomströmningen utgörs av ett påbörjat examensarbete, dvs att undersöka hur många som kunnat registrera sig på utbildningens sista kurs, om vi inte ska vänta med programrapporten till i början av oktober när septemberseminariernas betyg har satts och rapporterats.

En annan svårighet utgörs av att bestämma vilka individer som påbörjade utbildningen vid en viss tidpunkt och mappa dessa mot studenter som avslutat utbildningen. Uppgifterna finns förstås i Ladok, men det är inte helt trivialt att söka ut dem med nuvarande gränssnitt och underliggande datastruktur, men ett försök görs ändå här. Nedan givna utfall baseras på de studenter som antogs till och förstagsregistrerades på utbildningens första kurs hösten 2018, rensat från några få individer som formellt avbrutit utbildningen utan att ta några poäng eller bara några enstaka.

Figur 1: Genomströmningstal för ett antal årskullar av sektionens masterutbildningar (data uttagen från Ladok i slutet av april 2020)

För att värdera genomströmningen behöver ett antal faktorer betäckas. Dels hur den förändrats över tid och dels att utbildningen ges på distans och inte direkt kan värderas gentemot campusutbildningar på samma nivå.

UKÄs/SCBs statistik anger för masterexamen inom samhällsvetenskap en genomströmning på 53 % över fyra år (*Universitet och högskolor. Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå 2017/2018, 2019*, urn:nbn:se:scb-2019-uf20sm1903_pdf, s. 50). Genomströmningen för campus vs distans har en ratio på 0,85 enligt samma statistik, vilket ger en normal genomströmning på 45 % över fyra år.

Figur 1 illustrerar genomströmningen intill examensarbetets start för ett antal studentkullar (röda staplar). Det här programmets årskullar antagna HT14 t o m HT18, samt det parallella internationella programmet antagna HT15 t o m HT18. De gröna staplarna visar andelen studenter som klarat examensarbetet i mitten av vårterminen 2020 för samma grupper.¹ Det kan observeras för vår grupp studenter att nära 50 % har registrerats på examensarbetet i tid. Vi vet att några studenter, från tidigare kullar (bl a HT17), sedan statistiken togs ut, har klarat sitt examensarbete och det kan uppskattas att den totala genomströmningen därför ligger något över 40 %

¹Etiketten 'Total genomströmning' kan ses som missvisande, för det har inte fastställts huruvida dessa studenter är klara med alla kurser och har tagit ut en examen.

de tre tidigare åren, vilket får anses ligga i paritet med den nationella statistiken för samhällsvetenskapliga masterutbildningar på distans.

Innehåll, undervisningsformer, examination och progression

Till skillnad från förra året så tycks den här studentgruppen uppleva att utbildningens innehåll i högre grad motsvarat de förväntningar som de hade på det innan utbildningens start, och som i stora drag huvudsakligen motiveras av en önskan om att efter avslutad utbildning arbeta på någon typ av bibliotek. Något förvånande är att enkäten inte vittnar om en tyngdpunkt på folkbibliotek som framtida arbetsplats, utan ger en mer nyanserad bild, där två studenter även uppger ett intresse för en fortsatt forskarutbildning.

Det är intressant att notera att våra ansträngningar genom åren, att förbättra informationen till studenterna innan utbildningsstart, tycks ha burit frukt i och med att distributions- och undervisningsformen ("blended learning") inte kommit som någon överraskning för någon. Citat ur enkäten:

Jag fick ett tydligt och välskrivet välkomstbrev som beskrev utbildningen och kurserna på ett bra sätt, vilket sedan stämde väl överens med hur det blev.

Trots detta kan konstateras att även om vi avråder från mer än 20 % arbete vid sidan av så är det mindre än hälften som uppger att de inte arbetat mer. Det kan då förstås vara så att de 6 som följt råden också är de 6 som hör till den grupp som klarat utbildningen i förväntad studietakt. Vi vet att det finns många skäl till att studenter väljer att jobba vid sidan av, väl medvetna om att det försvårar studierna, och att det ibland kan röra sig om arbete på bibliotek som också kan antas berika studierna.

Studenterna har tillfrågats om hur de värderar utbildningens obligatoriska kurser. Här skönjes en tendens till att utbildningens två första kurser anses "viktigast", men det är inte lika tydligt att de har varit de "mest givande" för studenten. Några direkta slutsatser kan knappast dras utifrån det underlaget, men det kan ändå konstateras att ingen obligatorisk kurs anses oviktig eller icke alls givande av alla svarande.

Utbildningen innehåller några få kurser som uttryckligen har krav på förkunskaper från tidigare kurser (metodkursen, examensarbetet samt vissa valbara kurser) trots att det skapar administrativa svårigheter. Av studenternas svar att döma så kan man dock i de flesta fall se en progression i fråga om hur dessa kurser knyter an till tidigare kursers utvecklade kunskaper och färdigheter.

Såväl i något svar i enkäten som i samband med den muntliga programvärderingen framkommer en positiv syn på existensen av en valbarhet i utbildningen. Nära 20 % av utbildningen innefattar en möjlighet för studenten att välja kurser, bl a ur ett utbud som vi erbjuder. Här ligger ett problem, i och med att valbarheten skapar betydande merkostnader och att en helt och hållet enhetlig profil på utbildningen som kan svara upp mot gemensamma lärandemål försvåras.

Vad beträffar formerna för examination och undervisning så framhålls den av vissa studenter som positiv, även om några röster anger att vissa kurser varit ”röriga”. Ett citat kan sammanfatta det:

Jag anser att det varit en stor variation kring de kurser som ingår i programmet. Som student får man studera professionen och dess historia, samt en del praktiska moment som exempelvis lättare programmering. Även examinationerna har varit varierande med både webbseminarium och hemtentor/inlämningsuppgifter.

Forskningsanknytning

Ambitionen att forskningsanknyta programmet tar sig flera olika uttryck. Utbildningen anknyter till huvudområdet biblioteks- och informationsvetenskap, som också är det forskningsområde som flera av lärarna i programmet har sin forskarutbildning från och som är den ämnesmässiga grunden för en komplett akademisk miljö vid Högskolan i Borås. En stor andel av lärarna i masterprogrammet är själva aktiva som forskare. Endast disputerade lärare (ofta docentkompetenta) fungerar som kursansvarig, förutom i fråga om någon enstaka valbar kurs. Kursmålen i flera av kurserna lyfter fram forskningsanknytning och kurslitteraturen är i flera fall vetenskaplig primärlitteratur. Från första kursen i programmet övar studenterna sig i att söka och läsa vetenskapliga artiklar och flera av kurserna innefattar skrivande av akademiska texter och genomförandet av mindre egna studier. Genom föreläsningar, kurslitteratur, egensökt litteratur och examinationsuppgifter kommer alltså studenterna i kontakt med områdets vetenskapliga grund och metoder, och övar sig i att ta sig an problem med ett vetenskapligt angreppssätt. Detta bör komma till uttryck i de flesta kurser och inte minst i den avslutande uppsatskursen, där studenterna förväntas vara självständigt reflekterande, ha förmåga till problemformulering och kritiskt kunna analysera och tolka empiriska utfall.

En signifikant del av studenterna säger sig i enkäten också ”ha fått en god bild av vilka forskningsområden som finns inom biblioteks- och informationsvetenskap”

och hur forskningen bedrivs. Det kan dock understrykas att det faktum att studenterna vanligen inte kommer till utbildningen med tidigare studier i biblioteks- och informationsvetenskap och att huvudområdet särskilt ur ett internationellt perspektiv är mångvetenskapligt gör att flera aspekter på forskning helt enkelt inte kan ges utrymme inom ramen för de 45 hp kurser som inte tillhör kategorin valbara kurser, metod, professionsorienterade kurser samt examensarbete. Exempelvis kan de 15 hp kunskapsorganisation som erbjuds endast huvudsakligen beakta grundläggande färdigheter och kunskaper samt nutida utvecklingsinitiativ.

Resurser

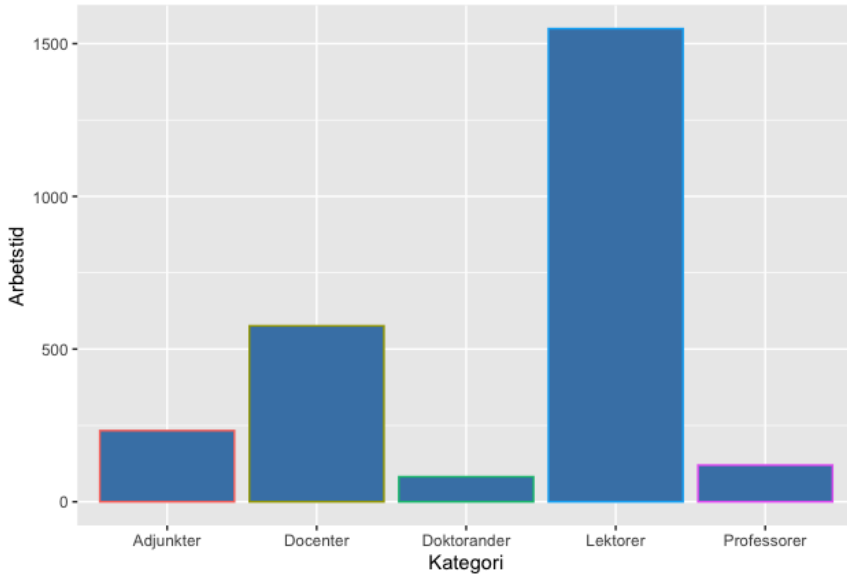
Antalet arbetstimmar som allokerats för utbildningens obligatoriska kurser (dvs med valbara kurser exkluderade) uppgår enligt tjänstefördelningsverket TFUs uppgifter till 2560 lärartimmar fördelat på 36 lärare och doktorander. Här ska dock noteras att dels ges vissa kurser gemensamt med det parallella programmet *Biblioteks- och informationsvetenskap, Digitala bibliotek och informationstjänster* (totalt 30 hp) och dels kvarstår en del arbetstid som allokerats för handledning av uppsatser hösten 2020. Det reella totala antalet timmar som allokerats för den här studentgruppen är därmed något mindre än vad som anges ovan.

För respektive kurs följs en schablonmodell för total arbetstidstilldelning T_k i en kurs k .

$$T_k = (15 * k_n) + (|S| * (\frac{2 * k_n}{7,5}))$$

där $|S|$ är studentgruppens storlek, och k_n kursens omfattning i högskolepoäng. För såväl metodkursen som examensarbetet har dock ytterligare tid fordrats, med hänsyn till behoven av individuell handledning och bedömningsprocedurer. Fördelningen av lärare från olika kategorier illustreras i figur 2.

Metodkursen om 15 hp har genom åren visat sig vara särskilt bekymmersam ur ett genomförande- och resursperspektiv. Kursen utgör förkunskapskrav för det direkt efterföljande examensarbetet, vilket innebär att särskild uppmärksamhet måste fästas vid att skapa utrymme för omexamination inom ramen för given kurstid och att ”rättande lärare” kan avsätta tid för granskning och bedömning så snabbt som möjligt. Den student som inte är godkänd får annars vänta ett helt år med att påbörja examensarbetet.

Figur 2: Arbetstidens fördelning

Användbarhet och förberedelser för arbetslivet

Inom ramen för utbildningen erbjuds alla studenter en ”mentor” i något som in-ternt kallas ”mentorsprogrammet”. En mentor är en yrkesverksam i någon verksamhet med anknytning till utbildningens huvudområde som studenten är tänkt att ha löpande kontakt med under utbildningens gång. Syftet är att under systematis-ka former ge studenten en insyn i professionernas verksamheter och samtidigt ge professionsföreträdare en insyn i utbildningen. En stor del av studentkullen har del- tagit mer eller mindre aktivt i den verksamheten, som sköts och samordnas av andra instanser på sektionen tillsammans med motsvarande verksamheter för kandidatut- bildningarna.

En annan systematisk åtgärd för att knyta utbildningen till adekvata professioner är sektionens programråd, där regelbundna möten sker med studentrepresentanter, lärarrepresentanter, professionsföreträdare och programansvariga, för att diskutera utbildningens inriktning och utveckling.

Under utbildningens tredje termin ges en kurs med benämningen *Projekt i kultur- och informationsverksamheter* där studenten mer ingående ska studera hur ett pro- jekt har genomförts i en vald profession och syftar till att i någon utsträckning

kompensera för en renodlad praktik. Att döma av studenternas värdering av dess vikt för utbildningen (i enkäten) tycks den kanske inte motsvara studenternas bild av vilka kurser som är användbara för arbetslivet, om vi antar att det är utgångspunkten för svaret på en fråga om kursers ”viktighet” i utbildningen. Endast två kommentarer i enkäten relaterar till användbarheten:

Utbildningens fokus på digitala bibliotek har gett mig kompetens som jag märker behövs när jag nu när jag söker arbete.

liten kontakt och förståelse för kommande arbetsliv

Här finns också en kommentar med lös anknytning till den frågeställningen:

Kanske att man skulle kunna skapa tydligare riktningar som studenten kan välja emellan, beroende på vad studenten ämnar att arbeta med i framtiden. Om man främst vill arbeta med system och bibliotekskataloger så kanske kurser med programmering passar, medans om man vill arbeta med barn- och ungdomslitteratur så kanske man inte vill rikta in sig på den typen av kurser, utan mer som handlar om arbete kring litteraturfrämjande aktiviteter.

Här ser vi en önskan som är närmast omöjlig att tillfredsställa inom ramen för en utbildning, och som snarare sätter fingret på att det för studenten borde vara en fråga om att redan tidigt bestämma sig för en utbildning över fem år som ger just en sådan önskvärd profil. Ett förhållande som utmanar den genom decennier vanliga anledningen till att studenter söker en ”bibliotekarieutbildning”: man har samlat på sig en mängd kurser som man inte vet vad man ska bli på. Då framstår ”bibliotekarie” som en lämplig utpost.

Övrigt

Vid utbildningens uppstart varje höst görs en informell inventering, av vilken utbildningsbakgrund de studenter som börjar utbildningen har med sig. Fördelat på utbildningsområden (”utbildningsområden” i enlighet med Regeringens nomenklatur, inte Högskolans i Borås provinsiella mening) visar det alltid på en dominerande

övervikt för *Humaniora* men vanligen också ett flertal med någon lärarutbildning (utbildningsområde *Undervisning*).

Utbildningens innehåll får till största delen karaktäriseras som hemmahörande inom *Samhällsvetenskap*, men också med inslag av *Naturvetenskap* (om vi räknar Information/Data- och systemvetenskap dit, vilket vanligen görs).

Här finns en motsättning på så vis att det är svårt att planera utbildningen när det inte är klart vilka förkunskaper man kan räkna med att studenterna har med sig och därmed kunna möta upp med kursinnehåll som verkligen ligger på avancerad nivå.

Någon systematisk uppföljning av motiven för att studenter avbryter sin utbildning har inte gjorts men återkommande kommentarer från studenter som vi ändå talat med handlar om arbetsbelastningen och ibland att innehållet inte varit det förväntade. Mot bakgrund av vad som också sagts ovan kan det handla om att det finns ett behov av att förändra bilden av "bibliotekarie" som yrke och söka en bredare studentrekryteringsbas, vilket dock, ska sägas, inte är något nytt och något som man aktivt arbetade med redan på 1990-talet med riktad marknadsföring till naturvetenskapliga gymnasieungdomar.

Eventuella förslag till förändringar

Som framgår på sidan 7 utgör metodkursens placering ett problem och borde förläggas till en tidigare fas i utbildningen. Det är ett problem som varit känt länge, men ansvariga har genom åren inte kunnat se någon god lösning på det, om inte hela programstrukturen ska lösas upp, vilket samtidigt måste ske även för det parallella masterprogrammet (*Biblioteks- och informationsvetenskap, Digitala bibliotek och informationstjänster*). Inom kort är det dock tänkt att dessa båda utbildningar ska sammansmälta till ett och kan därmed ges en ny struktur för att komma till rätta med den här typen av resursbekymmer. Några omedelbara åtgärder realiserar inte.

Ett utbildningsprogram på avancerad nivå har att förhålla sig till ett antal lärandemål som är såväl nationella som lokala, där de senare preciseras i utbildningsplanen. För att dessa lokala mål ska kunna formuleras på ett tillräckligt djup kan det argumenteras för att alla studenter bör följa samma kurser och att därmed valbara kurser inom ramen för en sammanhållen utbildning om endast två år utan krav på förkunskaper inom huvudområdet bör ersättas av obligatoriska kurser. Ett så-

dant förfarande måste dock vägas mot de studenters synpunkter som ändå uttrycker valbarheten som något positivt.

Att studenter som påbörjar utbildningen har väldigt olikartade förkunskaper, särskilt med avseende på metodfrågor, talar dock såväl för som emot valbarhet. Att precisera förkunskaperna för att antas till utbildningen på ett sätt som ger mer förutsägbarhet i fråga om vilka metodkunskaper som finns och vilka som behövs, skulle sannolikt också bidra till att stärka gemensamma utbildningsmål, men här fordras i så fall en mer genomgripande förändring med framförhållning.

Att kostnaden från ekonomernas sida anses vara för hög har antagits bero av de valbara kursernas existens, vilket talar för att överväga en gräns för när de valbara kurserna inte kan ges p g a för lågt intresse eller att endast erbjuda kurser som samtidigt läses av andra studentgrupper. Det sistnämnda är i linje med hur de valbara kurserna planeras inför VT21.